

Բանասաց՝ Թահինյան Սիլվա, ծնված 1963 թ, Ստեփանակերտում, կրթությունը՝ միջնակարգ: Ծնողները Մարտունու շրջանի Կաղարծի գյուղից են: Տեղափոծվել են Կիրովաբադ, հետո 1981 թվականից ապրել է Ստեփանակերտում: Բռնազաղթից հետո բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչապար գյուղում՝ աղջկա և երկու թոռների հետ: Ամուսինն ու որդին զոհվել են արցախյան պատերազմներում:

Պատմում է տոհմի, Կաղարծի անվան ծագման, տոների և ազատագրած հողերի, բուժիչ բույսերի, բլոկադայի մասին, Եղծահողի:

Բանահավաք՝ Ն.Վարդանյան, նոյեմբեր, 2024, գ. Ռանչապար:

Տոհմի պատմությունը

Մինչև Ստեփանակերտը մունք Կիրովաբադ ենք իլնլ ապրելիս: Պապիս առողջությունը լավ չէր, եկնլ ա Ստեփանակերտ իրան շատ լավ ա զգացալ Ստեփանակերտում, միանգամից տունը ծախնլ ա, եկնլ Ստեփանակերտ տոն ա երկնլնլ: Ծնողներս բնիկ արցախցի են, մամաս էլ, պապաս էլ Կաղարծի գյուղից են, Մարտունի շրջանից: Ղարաբաղցի ենք, բայց բնիկ Ստեփանակերտցի էլի: Մունք Կիրովաբադ ենք ապրնլ: Դյոլոգ ա իմ մանկությունս անցնլ ա էնտեղ:

Քեցալ ընք վանքը, եկեղեցին, իմ տեգորս էրելեն, տարան էնտեղ կնքան Շուշիի Ղազանչեցոց, Կանաչ եկեղեցում, տեգորս տղան ընդեղ երգելիս ա, դրա համար էլ տեգորս աղջկան տարան ընդեղ կնքան:

Պապաս ծնողները շատ հարուստ մարդիկ են իլնլ: Տրանց տոհմն ա եղել, մեր բոլորներքը քնշլամ էր, կոլոտ ենք իլնլ: Էդ ազգը բաժանվնլ ա հինգ մասի:

Իմ պապը շատ ուժեղ մարդ ա իլնլ: Իմ պապուս դեղոն շատ ուժեղ մարդ ա իլնլ, նվիրված իրանց գյուղին մարդիկ են իլնլ, իրանք Կաղարծի գյուղում են իլնլ, մեզ ընտեղ տուն ա եղել: 1992 թվին վեր Ստեփանակերտից քնցնլ ա, քնցնլ ընք էն տանըն ենք մնացել:

ԲԱՌԱՐԱՆ

բոլորներքը-բոլը

քնշլամ-ցածր էր

իրան- իրեն

հըռե կացեք-հեռու մնացեք

Կաղարծի անվան ծագումը¹

Կաղարծին կոչվում ա ***կաղ արծիվ***: Դա ինչ-վեր տեղ արծիվ ա նըստալ, ասում ըն ինչ-վեր տեղ արծիվ ա եկնլ, կաղ ա իլալ էղ արծիվը, պայքար ա մղել իր կյանքին, ու էղ գյուղուն նվիրված ա: Մարտունի շրջանում ա, Կաղարծին ա, Պառավաթումբն ա, Հողորտն ա, Նինգին ա, Ճարտարն ա, Մյուրուշենն ա, Ավդուրն ա:

Նընգի

Միշտ ասալ ըն՝ Նինգի, հացը թնգի: Դգդալան ա՝ աղջկա բերդ, Բերդաշեն են դրել հայերը, Շեխերն ա:

Պըլ Յուղոտանք՝ Եղծահողի հիմնադիրներ

Հարս եմ գնացել Շուշիի շրջանի Եղծահող գյուղ: Ասըմ են, ինչ-որ եղծն եկեղեցի ա, չէ՞, ինչ-որ եկեղեցի ա իլնլ տեղ, հետո իմ նշանածիս տատերը պապերն են հիմք դրել էղ գյուղի: Իրանց տոհմին ասալ ըն Յուղոտանց, իրանք շատ ջղային մարդիկ են իլնլ, ոչ թե Յուղոտանց այլ՝ Պըլ Յուղոտանց, բայց շատ լավ ժողովուրդ են: Որ ասալ են Պըլ Յուղոտանց, իրանց սագալ չի, իրանք շատ հանգիստ են բնավորությամբ: Սկեսրայրս մեղվաբույծ ա եղել, սկեսուրս էլ հլը կա. երկարակյաց ա իրանց ազգը: Որ հարս եմ գնացել, գնացել եմ Եղծահող, քաղաքում տուն ընք սարքալ գնացել ենք Ստեփանակերտ:

Եղծահողում նոր եկեղեցի կար, անունը՝ Սուրբ Մարգիս, նոր են կառուցած: Սպարտակը (տեգրոջ տղան) ու մի քանի երեխա են հիմքը դրել, առաջին քարը դրել, ու էղ եկեղեցին սարքալ ըն:

¹ Բանասաց՝ Թահինյան Սիլվա, ծնված 1963 թ, կրթությունը՝ միջնակարգ: 1981 թվականից ապրում է Ստեփանակերտում: Այժմ բնակվում է Արարատի մարզի Ռանչպար գյուղում՝ աղջկա և երկու թոռների հետ: Ամուսինն ու որդին գոհվել են արցախյան պատերազմներում:

ԲԱՌԱՐԱՆ

դեղոն-պապիկը

քնցնիլ-գնացել

Կաղարծին-կաղ արծիվ

Պըլ- գիծ, չարաճճի

Տոների և ազատագրած հողերի պատմություն

Մայիսի 1 ենք նշում, պրոստը ջահելությունը հավաքվել ա: Մայիսի 9-ը միշտ էլ նշալ ենք: Մայիսի 17-ը, 1991 թվին էդ գյուղը լրիվ դուրս են եկալ Եղծահող գյուղը, Շուշիի շրջանը, մենակ Եղծահողը չէ, բայց 1992 թվին նույն օրով մերոնք Շուշին էլ են վերցրալ Մայիսի 9-ին, Շուշիից միջով Եղծահող գալով մինչև մայիսի 17-ը քաշալ ա էլի: Նույն օրով հայերը նորից մեր գյուղը վերցրել են:

Իմ տալիս տեգրը ուժեղ հերոս ա եղել: Սալաթն Զայիլ ա իլնիլ, գրող ա իլնիլ տո իմեննը, բայց ասալ ըն շատ լավ կովող, շատ ազնիվ մարդ, իրան բռնալ ըն էլ չեն թողել, դիակն էլ չեն թողել, անունը՝ Պետրոսյան Հրաչիկ:

Իմ ամուսնուս 4-րդ դասարան ա, ինչ ա՝ Թահիրյան Սպարտակ ա իլնիլ, 1992 թվին հոկտեմբերի 19-ին Եղծահողի գլխին սպանել են:

Բուժիչ աղբյուր

Բնլիջա, հիմա Այգեստան էին ասում, էնտեղ կար մի հատ բուժիչ աղբյուր: Պատերից էր էդ ջուրը հոսում, մարդիկ, երեխաների մոտ որ խնդիր ա լինում, տանում էին էդ ջրից տալիս, ալերգիաների բանի, ավելի շատ մաշկային խնդիրներ ա բուժել²:

Բլոկադա

Բլոկադայի ժամանակ, որ մութ ա իլնիլ, պատերի վրա շողք էի անում, ես էն մյուս աղջկաս հետ էի իլնիլ, գալ էինք անում, նապաստակ էինք անում, էնքան, վեր էդ ժամը

²Աթաջանյան Նարինե, ծնված 1990թ, Ստեփանակերտում: Միլվա Թահիրյանի աղջիկը: Այժմ բնակվում է Արարատի մարզի գյուղ Ռանչպարում:

անց կենա, երեխաները չձանձրանան, լույս չի իլնլ, գազ չի իլնլ, բայց մունք պայքարալ ընք :

Գերեզմաններ

Հայկական գերեզմանոցը մի տեղ էր: Իմ բաբոյիս դեղոյին հորանց բաղումըն են թաղալ, իրանց բաղումը սըպեցիալնիյ քար ա իլնլ, իմ պապուս բաբոյին դեղոյին քարը դրած, Մարգարիտին բաբին քարը դրած: Իրանք որպես կուլակ ըն իլնլ, իրանց բաղեր ա իլնլ, իրանց տարալ չեն գերեզմանոցում թաղալ, հորանց բաղերում են թաղալ: Քար ա իլնլ տապանաքարի նման՝ իրանց անունները փորած, բայց նկար չի իլնլ, ու հետագայումը էդ գյուղումը ուչաստըկըներ տվալ են, պիտի տըներ սարքեին, իմեննը էդ ուչաստըկը ընկալ ա մեր բարեկամին: Ուչաստըկ, որտեղ որ գերեզման կա, քանդալ չեն գերեզմանը, մի կես մետր դեն իրանց ուչաստըկը սարքալ ըն, իրանց տունը սարքալ ըն, ու վեր մենք քեցանք իրանց ուչաստըկը, մեր պապաս մամաս էդ 90-ական թթ, իմ պապաս ասալ ա, որ սա իմ բաբոյիս դեղոյիս քարն ա, ու տի պահպանվել ա, մեր բարեկամը չի քանդել, մի քիչ վերն ա սարքալ տունը, էդ քարը պահպանել ա:

ԲԱՌԱՐԱՆ

սըպեցիալնիյ-հատուկ

իմեննը-հատուկ

բաբոյիս դեղոյիս-տատիկ-պապիկ